

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

Тема: Порівняльна характеристика структури промислового виробництва двох економічно розвинених невеликих країн Європи

Мета: порівняти чинники міжнародної спеціалізації економічно розвинених країн; пояснити причини вузької спеціалізації промислового виробництва економічно розвинених невеликих країн Європи. Удосконалювати вміння використовувати інформаційні ресурси, здатність до пошуку та засвоєння нових знань; вчитись творчо оформляти власні результати.

Обладнання: підручники, атласи, економічна карта Європи, ресурси мережі Інтернет, додаток 1.2

Основні поняття:

- **високорозвинені країни** – країни з найбільшим розвитком економіки, в яких домінує третинний і четвертинний сектори. Цей рівень економічного розвитку зазвичай характеризується високим прибутком на душу населення і максимальним індексом розвитку людського потенціалу (ІРЛП).

- **промисловість** – технічно найдосконаліша галузь матеріального виробництва, основа індустріалізації економіки, яка має вирішальний вплив на розвиток продуктивних сил; сукупність підприємств з виробництва електроенергії, знарядь праці для галузей економіки, видобутку сировини, палива, заготівлі лісу, переробки продукції, випущеної промисловістю або виробленої сільським господарством, видобуток і переробка сировини, виробництво товарів і послуг.

- **транснаціональні компанії** – це корпорація, яка здійснює міжнародне виробництво промислових продуктів на основі прямих іноземних інвестицій та має прямий контроль над своїми закордонними філіями.

- **валовий національний продукт** – сукупність усіх вироблених у країні товарів та наданих послуг за рік незалежно від розташування національних підприємств

- **міжнародний поділ праці** – це найвищий ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, основою якого є економічно вигідна спеціалізація окремих країн і обмін випущеною продукцією визначеної кількості та якості.

Правило-орієнтир

Економічно розвинені невеликі країни Європи

Невеликі за площею і кількістю населення країни Європи, які за показниками ВНД на душу населення перебувають серед перших 25-ти країн світу: Австрія, Бельгія, Данія, Ісландія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція

За допомогою карт шкільного географічного атласу та теоретичного матеріалу (додаток 1 та 2), та ресурсів Інтернету охарактеризуйте у формі таблиці спеціалізацію промислового виробництва двох економічно розвинених невеликих країн.

Країни для порівняння - Норвегія та Швейцарія

Країна (столиця)		
Видобувна промисловість		
Обробна промисловість		
Сільське господарство		
Третинний сектор		
Відмінні риси		
Подібні риси		

ДОДАТОК 1

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА «ПРОМИСЛОВІСТЬ НОРВЕГІЇ»

Структура економіки Норвегії відрізняється яскраво вираженою постіндустріальністю. Велика частина ВВП (66,5 % у 2017 році) створюється в галузях сфери послуг, куди відносяться, перш за все, освіта, охорона здоров'я, наука, фінанси, торгівля, різні професійні та особисті послуги, транспорт і зв'язок, послуги державних установ. На частку матеріального виробництва (сільське господарство, лісове господарство та рибна промисловість, видобувна і обробна промисловість, будівництво), таким чином, залишається 33,5 % ВВП. У сфері сільського господарства створюється близько 2,4 % ВВП, а промисловість дає менше 31,1 % ВВП (2017).

Основні сектори економіки

Провідні позиції займає нафтогазовий комплекс. Серед основних галузей промисловості найбільш розвинені: машинобудування, хімічна (включаючи нафтохімічну), харчова (рибопереробна), кольорова металургія і деревообробна.

Один з важливих сучасних напрямків розвитку — орієнтоване на експорт виробництво споживчих товарів (рибопродукти, деякі види дієтичних продуктів, спортивне спорядження, спецодяг та трикотаж, подарункові вироби з дерева і каменю, меблі, елітні яхти та ін.). Їх високий попит обумовлений поєднанням давніх традицій, сучасних технологій і екологічно чистої сировини. Велика кількість підприємств переробної промисловості відноситься до категорії середніх і малих, вони активно використовують систему аутсорсингу і залучення субпідрядників.

За даними Центрального статистичного бюро Норвегії, розвиток промислового виробництва в 2016 р. характеризувався зниженням на 4,5 % сукупної доданої вартості, яка за підсумками року склала 26,0 млрд дол. США. При цьому найбільше падіння припало на виробництво виробів з металу, електрообладнання та машин (▼12,4 %), ремонт і монтаж промислового обладнання (▼16,4 %) і суднобудування (▼6,8 %).

Нафтогазовий комплекс

Норвегія володіє великими запасами вуглеводневих корисних копалин, підтверджені обсяги яких за станом на 1 січня 2017 року становлять близько 4,7 млрд м³ нафтового еквівалента, з них 2,4 млрд м³ нафти (близько 2 млрд тонн) і близько 2,3 трлн м³ природного газу і конденсату. Потенціал невідкритих покладів оцінюється в 2,9 млрд м³. Щорічний обсяг видобутку останніх років становить близько 220—230 млн м³.

Нафтопереробна промисловість відрізняється високою концентрацією виробництва. По Зайнятість у нафтогазовидобувній галузі економіки Норвегії в 2016 році становила 25,5 тис. чол. На ринку працювало близько 130 підприємств.

Основними одержувачами норвезької нафти в 2016 р. були Німеччина, Швеція, Голландія і США. Природний газ по трубопроводах надходив на ринок Німеччини, Бельгії, Великої Британії та Франції (норвезький газ забезпечує приблизно 25 % від загального споживання Євросоюзу). Найбільшими одержувачами скрапленого газу в 2016 р. виступили Велика Британія, Голландія, Литва, Іспанія, Франція, Аргентина та Єгипет.

Металургійна промисловість

Норвезька металургія володіє експортним потенціалом (8,9 % експорту — збагачені руди, феросплави і кольорові метали). Річний обсяг валової доданої вартості, галузі, становить близько 1 млрд дол. США. У секторі зайнято близько 8,1 тис. чол., які працюють на 166 підприємствах. Країна входить в десятку найбільших світових виробників феросплавів та алюмінію. Норвегія виробляє 7 % світового титану.

В галузі чорної металургії Норвегія спеціалізується на виготовленні феросплавів. Отримані феросплави (близько 600 тис. тонн) надходять в Голландію, Велику Британію, Німеччину, Фінляндію та США.

У кольоровій металургії провідною галуззю виступає алюмінієва промисловість, базується на переробці імпортованих бокситів і алюмінієвих концентратів. Найбільшими компаніями є: **Norsk Hydro ASA** (один з найбільших виробників алюмінію в світі) і **Alcoa Norway**.

Традиційні галузі промисловості — рибальство, сільське господарство, лісова і целюлозно-паперова промисловість. Ще з часів середньовіччя Норвегія славиться своїм рибним промыслом. Експортується риба як виловлена в морі, так і вирощена в численних рибних фермах. Норвезький лосось з таких штучно перекритих водойм зараз дуже відомий на світовому ринку. Близько 90 % рибопродукції Норвегії експортується. Вилов риби перевищує 500 кг на кожного норвежця. Сільське господарство країни значною мірою задовольняє потреби населення у харчах, хоча лише 3,5 % земельних площ Норвегії придатні для обробки. Основою норвезького сільського господарства є тваринництво, яке повністю покриває потреби населення країни у м'ясі, молоці і молочних продуктах. Внаслідок кліматичних особливостей виробництво зернових лише на 40 % забезпечує потреби внутрішнього ринку.

Деревообробна промисловість

В Норвегії існує потужна деревообробна промисловість, її частка у вартості промислових товарів становить 5,5 % та близько 21,6 тис. зайнятих осіб. Представлена здебільшого малими сімейними підприємствами. До провідних компаній відноситься:

- **Moelven**, що виготовляє вироби з клеєного бруса, дерев'яні конструкції, модульні системи тощо.
- **Peterson** (M. Peterson & Søn) — целюлозно-паперова корпорація, заснована у 1801 (1,595 працівників).

У складі галузі найбільше значення має целюлозно-паперове виробництво, на поч. ХХІ ст. спрямоване на розширення випуску високоякісних і спеціальних сортів паперу: газетного, журнального і пакувального паперу, картону, облицювальних панелей, паркетів та багато іншого.

Хімічна промисловість

Володіє значними потужностями з виробництва широкої гами хімічних і нафтохімічних продуктів. Це дозволяє їй експортувати азотні добрива, вибухові речовини промислового призначення, альгірати, фарби, лаки, у виробництві яких країна займає провідні позиції не тільки в Європі, але й у світі. Найбільші компанії цієї галузі промисловості — «Ношк Гідро», «Діно Індустріер», «Ютун». Концерн «Нікомед» спеціалізується на розробці і випуску контрастних речовин для рентгенодіагностики. Yara International — один з найбільших в світі постачальників мінеральних добрив.

Основною продукцією гірничодобувної промисловості є руди чорних і кольорових металів, а також нерудні копалини — вапняк, кварц, нефелін, олівін.

Машинобудування

Машинобудування — молода галузь промисловості Норвегії. У післявоєнні роки за участю іноземного капіталу в Норвегії створено великі суднобудівні заводи, заводи з виробництва морських нафтобурових платформ, гідравлічних турбін, промислового і побутового електротехнічного і електронного обладнання. До найважливіших галузей норвезького машинобудування відносяться виробництво обладнання для освоєння шельфу, суднобудування тощо. Підприємства електротехнічної та електронної промисловості випускають дизельні двигуни, гідроагрегати, газотурбінні установки,

насоси, компресори, трансмісійні вали, сортувальні машини, промислові системи кондиціонування, холодильні установки, генератори, трансформатори та інше.

Автомобілебудування

Автомобілебудування представлено випуском окремих вузлів і агрегатів, елементів салону (сидінь, приладових панелей тощо). Компанія Kongsberg Automotive — одна з провідних, продукція її 4 заводів поставляється найбільшим європейським, американським та японським автовиробникам.

Легка промисловість

В цій галузі задіяно близько 5,6 тис. осіб. Провідною галуззю легкої промисловості є текстильна, орієнтована переважно на внутрішніх споживачів. Частина продукції затребувана на світовому ринку, в тому числі спецодяг для роботи в складних кліматичних умовах, спортивний одяг і термобілизна (виробник — **Helly Hansen**), термоодяг для дітей (**Tillson**), особливо м'який дитячий текстиль (**Stokke AS**), високоякісні вовняні вироби з традиційним орнаментом. Основні центри потужностей знаходяться в Осло, Бергені.

У секторі виробництва продуктів харчування для внутрішнього ринку діють великі об'єднання, кооперативи, які вирішують в тому числі проблеми фінансування, забезпечення сировиною, закупівлі обладнання, переробки, реалізації кінцевої продукції.

Харчова промисловість

Харчова промисловість складає 19,1 % вартості всієї промислової продукції, в ній 49,6 тис. зайнятих осіб. Спеціалізується на переробці риби. В галузі представлені великі міжнародні виробники: **Aker Seafoods ASA** — має 8 заводів в країні, а також **Seafood AS**, **Atlantic Seafood AS**, **West Products AS**, **Ottofish A/S**, а також й дрібні приватні фірми. Підприємства галузі розосереджені в основному вздовж західного узбережжя країни.

Електроенергетика

По виробленню електроенергії на душу населення Норвегія займає перше місце в світі. У 2016 році в країні було вироблено близько 144,5 ТВт*год електричної енергії, з яких 95,8 % на гідроелектростанціях.

Регуляторами ринку генерації і розподілу електроенергії є компанії зі 100-% державною участю **Статкрафт** і **Статнет**. Державна компанія «Статкрафт» є найбільшим в Європі виробником електроенергії з поновлюваних джерел. Крім зазначених вище державних компаній електроенергетичний сектор включає близько 280 генеруючих, мережевих і консалтингових компаній, які об'єднані в національну асоціацію «Енергі Норге».

ДОДАТОК 2

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА «ПРОМИСЛОВІСТЬ ШВЕЙЦАРІЇ»

Основа економіки Швейцарії - промисловість, саме завдяки її розвитку ще в XIX столітті держава почала процвітати. З 18 століття країна стає відома як виробник годинників. Домігшись успіху в цій галузі і налагодивши імпорт, вона почала розвивати легку і харчову промисловість. Текстиль користувався великим попитом у партнерів, але після Другої світової війни упор був зроблений на металургію і хіміко-фармацевтичну промисловість. Сьогодні промисловий сектор складається з безлічі виробничих підприємств і світових концернів. Велика частина готової продукції

експортується. Швейцарія зарекомендувала себе як виробник якісних і довговічних виробів. Головними напрямками промисловості країни є:

- Машинобудування - випускається виробниче обладнання для поліграфії, ткацькі верстати, електротехніка. Близько 40% продуктів цієї галузі відправляється на експорт.
- Годинникова справа - родзинка Швейцарії, практично всі готові вироби направляються за кордон для продажу. Вони відомі по всьому світу і є синонімами достатку і якості.
- Фармацевтична промисловість - в аптеці практично кожної країни можна знайти лікарський препарат зі Швейцарії.
- Виробництво харчових продуктів - мало хто не чув про швейцарському сирі або шоколаді. Тут було засновано знаменитий концерн "Нестле".

Особливості економіки Швейцарії зводяться до великого розкиду обсягів промисловості і сільського господарства. Середньостатистичний уклад держав будується в основному на другому секторі. Тут же можна спостерігати зворотну картину.

У промисловості домінують великі об'єднання транснаціонального характеру, що, як правило, успішно витримують конкуренцію на світовому ринку і посідають провідні позиції: концерни «Nestle» (харчові продукти, фармацевтичні й косметичні вироби, дитяче харчування), «Новартис» і «Хоффман-ла-рош» (хіміко-фармацевтична продукція), «Алюсюїсс» (алюміній), шведсько-швейцарський концерн АББ — «Асеа Браун Бовері» (електротехніка і турбінобудування). Швейцарію часто асоціюють з годинниковою фабрикою світу. Спираючись на старі традиції і високу технічну культуру, тут виробляють годинники найпрестижніших марок. Досить відомою є компанія Arctic Cooling — виробник систем охолодження для апаратного забезпечення комп'ютерів.

Добувна галузь

У Швейцарії мало корисних копалин, окрім хіба що солі, що видобувалася в минулі сторіччя в долинах річок Рона і Рейн.

Енергетика

Близько 37 % електроенергії в Швейцарії виробляється на АЕС, 50 % на ГЕС, решта 13 % на ТЕС з нафти, що імпортується. Більшість ГЕС знаходиться в Альпах, де створено понад 40 штучних озер — водосховищ. За ініціативою «зелених» будівництво нових АЕС тимчасово припинено, проте в перспективі Швейцарія не збирається згортати програму атомної енергетики.

З 1998 року розвивається ініціатива Спільнота 2000 ват, запропонована Федеральною вищою технічною школою Цюриха задля оптимізації використання енергії споживачами.